

УДК 005.332.4:004:005.7

Пуліна Т.В.¹, Маляренко Я.А.

¹ д-р екон. наук, проф. НУ «Запорізька політехніка»

² асп. НУ «Запорізька політехніка»

ЦИФРОВІЗАЦІЯ ЯК ФАКТОР ТРАНСФОРМАЦІЇ УПРАВЛІННЯ КЛАСТЕРНИХ ОБ'ЄДНАНЬ ПІДПРИЄМСТВ У ЄС

Актуальність дослідження зумовлена посиленням ролі цифрових технологій у трансформації сучасних економічних систем та управлінських моделей. У країнах Європейського Союзу цифровізація стала ключовим чинником модернізації кластерних об'єднань, які виступають основою інноваційного розвитку та регіональної конкурентоспроможності. У цьому контексті кластери розглядаються як складні мережеві структури, де взаємодія бізнесу, науки та держави посилюється за рахунок цифрових платформ і комунікаційних інструментів [1; 4; 5; 8].

У сучасній науковій літературі кластер визначається як система взаємопов'язаних підприємств, інституцій та організацій, що функціонують у межах певного простору та створюють додану вартість через взаємодію [10]. У межах ЄС кластерні об'єднання набувають ознак відкритих інноваційних екосистем, де цифровізація забезпечує інтенсивність обміну знаннями та прискорення інноваційних процесів [6]. Це трансформує традиційні підходи до управління, зміщуючи акцент із ієрархічних моделей на мережеві.

Цифровізація змінює саму логіку функціонування кластерів, перетворюючи їх на платформи координації інноваційної діяльності. За визначенням І. Гузенко та К. Єфімчук, цифрові технології сприяють

формуванню нової архітектури взаємодії між учасниками кластерів, зменшуючи транзакційні витрати та підвищуючи ефективність комунікацій [1]. У результаті кластер виступає не лише як виробничо-економічна структура, а як цифрова екосистема.

Важливим аспектом трансформації є впровадження цифрових платформ, які забезпечують інтеграцію учасників кластерів у єдине інформаційне середовище. Такі платформи дозволяють координувати спільні проекти, здійснювати обмін даними та формувати стратегічні партнерства у реальному часі [6]. Це сприяє підвищенню адаптивності кластерів до змін ринкової кон'юнктури.

Європейська кластерна політика активно інтегрує цифровізацію як інструмент підвищення ефективності управління. Програми Європейської комісії, зокрема European Cluster Alliance, спрямовані на розвиток цифрової інфраструктури та підтримку інноваційної кооперації між кластерами [9]. Це дозволяє створювати транснаціональні мережі та забезпечувати синхронізацію економічних процесів.

Цифровізація також сприяє розвитку механізмів публічно-приватного партнерства у кластерних структурах. Використання цифрових інструментів забезпечує прозорість управлінських процесів, підвищує рівень довіри між учасниками та оптимізує процес прийняття рішень [7]. У таких умовах держава виконує функцію координатора, тоді як бізнес і наука виступають активними агентами інновацій.

Результатом цифрової трансформації є посилення ролі даних як стратегічного ресурсу розвитку кластерів. Використання аналітичних систем і цифрових панелей управління дозволяє здійснювати моніторинг ефективності діяльності та прогнозування розвитку [11]. Це формує нову якість управління, засновану на доказовості та оперативності.

У межах ЄС цифровізація сприяє формуванню транскордонних кластерних мереж, які об'єднують підприємства різних країн у спільні інноваційні проекти. Цифрові комунікаційні інструменти забезпечують ефективну координацію таких мереж, що підвищує їхню конкурентоспроможність на глобальних ринках [2]. Це створює передумови для інтеграції локальних економік у міжнародні ланцюги створення вартості.

Для України цифровізація кластерних об'єднань має стратегічне значення у контексті євроінтеграції та післявоєнного відновлення економіки. Адаптація європейського досвіду передбачає створення цифрових платформ взаємодії, розвиток інституційної підтримки та інтеграцію у європейські інноваційні мережі [3]. Це дозволить підвищити ефективність кластерної політики та забезпечити стійкий розвиток регіонів.

Отже, цифровізація виступає ключовим фактором трансформації управління кластерними об'єднаннями підприємств у країнах ЄС. Вона

змінює структуру взаємодії між учасниками, формує нові інституційні механізми та підвищує ефективність управлінських процесів. Для України використання цього досвіду є важливим напрямом модернізації економіки та інтеграції у європейський економічний простір.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Гузенко І. Ю., Єфімчук К.Є. (2022). Розвиток кластерів в умовах глобалізації: досвід країн ЄС та перспективи України. *Економічний вісник*. Вип. 3. DOI: <https://doi.org/10.33271/ebdut/79.009> (дата звернення: 29.03.2026).
2. Лемко Ю. Р. Кластери як один з інструментів формування політики сусідства ЄС. *Актуальні проблеми філософії та соціології*. 2021. № 28. 55-58. DOI: <https://doi.org/10.32837/apfs.v0i28.948> (дата звернення: 29.03.2026).
3. Про затвердження Державної програми розвитку міжнародного територіального співробітництва на 2025-2027 роки: Проект Постанови Кабінету Міністрів України. URL: <https://mindev.gov.ua/storage/app/sites/1/uploaded-files/projekt-postanovi.pdf> (дата звернення: 29.03.2026).
4. Пуліна Т. В. Генезис кластерних об'єднань підприємств. *Проблеми економіки*. 2013. № 3. С. 134-142.
5. Пуліна Т. В., Тесленок І. М., Носов М. П. Проблеми та перспективи розвитку бізнес-інкубаторів в Україні як інноваційної організаційної структури. *Ефективна економіка*. 2019. URL: <http://tempus.nung.edu.ua/uk/news>. <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=7471> (дата звернення: 29.03.2026).
6. Aranguren M.J., Parrilli M.D., Vendrell-Herrero F., Wilson J.R. Nested Methodological Approaches for Cluster Policy Evaluation: An Application to the Basque Country. *Regional Studies*. 2013. Т. 48, № 9. PP. 1547-1562. DOI: <https://doi.org/10.1080/00343404.2012.750423> (дата звернення: 29.03.2026).
7. Borgulya Á., Balogh G., Jarjabka Á. Communication management in industrial clusters: an attempt to capture its contribution to the cluster's success. *Journal of East European Management Studies*. 2022. Т. 27, № 2. PP. 179-209. DOI: <https://doi.org/10.5771/0949-6181-2022-2-179> (дата звернення: 29.03.2026).
8. Cluster Ecosystem Analysis: A Case Study Analysis of the Clustering Ecosystem in Ukraine. Kyiv : Ukrainian Cluster Alliance, Ministry of Economy of Ukraine, 2025. 21 p.
9. EU4Digital. (2024). Supporting digital economy and society in the Eastern Partnership. Digital Innovation Clusters Development in the EaP. EU best practices in cluster management. URL: https://eufordigital.eu/wp-content/uploads/2024/07/EU4Digital-II_Report_EU-Best-Practices-in-Cluster-Management.pdf (дата звернення: 29.03.2026).

10.Porter M.E. Clusters and New Economics of Competition. *Harward Business Review*. 1998. November-December. P. 77–90.